

Piotr Piszczek

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1985 r., VI KZP 8

Palestra 31/1(349), 116-119

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

5.

GLOSA
do uchwały Sądu Najwyższego
z dnia 18 czerwca 1985 r.
VI KZP 8/85 *

Teza glosowanej uchwały ma brzmienie następujące:

Umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym nie jest pozbawieniem wolności w myśl art. 256 § 1 k.k.

Powyższa uchwała Sądu Najwyższego dotyka niezwykle złożonego problemu, jakim jest na gruncie prawa karnego materialnego zagadnienie uwolnienia się osoby pozbawionej wolności. Kwestia ta jest tym bardziej istotna, że dotyczy uwolnienia się nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym.

Rodzi się w związku z tym podstawowe pytanie, czy pobyt nieletniego w zakładzie poprawczym można traktować jako pozbawienie wolności i — co się z tym wiąże — czy ponosi on odpowiedzialność z art. 256 § 1 k.k.?

Na tak postawione pytanie Sąd Najwyższy odpowiedział przecząco, czemu dał wyraz w podjętej uchwale i w jej uzasadnieniu.

Stanowisko Sądu Najwyższego ze wszech miar zasługuje na aprobatę. Należy przede wszystkim stwierdzić, że przestępstwo z art. 256 k.k. zostało umieszczone w rozdziale XXIII kodeksu karnego, obejmującym przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości. Art. 256 § 1 k.k. przewiduje penalizację czynu polegającego na uwolnieniu się osoby, będącej pozbawionej wolności

albo umieszczonej w ośrodku przystosowania społecznego na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy. Obostrzonej odpowiedzialności karnej podlega sprawca z art. 256 § 2 k.k., jeżeli działa w porozumieniu z innymi osobami albo używa przemocy lub grozi jej użyciem, bądź też uszkadza miejsce zamknięcia.

Wprawdzie zagadnienie będące przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego dotyczy tylko umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym i możliwości popełnienia przez niego przestępstwa z art. 256 § 1 k.k., jednakże teoretycznie może on być podmiotem przestępstwa z § 2 tegoż przepisu. Dalsze zatem wywody należy odnieść do całości tego artykułu, a nie tylko do § 1.

Podmiotem tak ukształtowanego przestępstwa może być nie tylko osoba pozbawiona wolności na mocy prawomocnego wyroku skazującego, ale również osoba odbywająca karę aresztu wojskowego, aresztu za wykroczenie. Wreszcie art. 256 k.k. obejmuje swoim zakresem pozbawienie wolności będące efektem

* Uchwała wraz z uzasadnieniem została opublikowana w OSNKW nr 11—12 z 1985 r., poz. 86.

zastosowania środka zabezpieczającego (art. 100 i 102 k.k.), środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, środka przymusu jakim jest zatrzymanie przez MO (art. 206 k.p.k.) oraz umieszczenie w zakładzie leczniczym na obserwacji (w myśl art. 184 k.p.k.).¹

Oprócz wymienionych wypadków, w myśl uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 1977 r. VII KZP² — analogicznie jak osobę pozbawioną wolności — traktowano nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym.

Zauważyć tu jednak należy, że wówczas postępowanie w sprawach nieletnich normowały przepisy okresu międzywojennego. Zgodnie z treścią ustawy z dnia 22 grudnia 1969 r. o utrzymaniu w mocy na okres przejściowy dotychczasowych przepisów prawa karnego (Dz. U Nr 37, poz. 311) zachowały moc obowiązującą w zakresie prawa materialnego art. 68—78 kodeksu karnego z 1932 r., a w zakresie postępowania karnego — przepisy art. 474—495 kodeksu postępowania karnego z 1928 r.

Obecnie, kiedy przepisy te zostały uchylone (art. 103 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich — Dz. U. Nr 35, poz. 228), powstała możliwość zrewidowania przyjętej wcześniej koncepcji.

Trzeba zaznaczyć, że podstawę rewizji dotychczasowego stanowiska daje art. 3 cytowanej wyżej ustawy. Przepis ten wyraźnie wskazuje na to, że w procesie resocjali-

zacji nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem. Nie można więc pobytu nieletniego w zakładzie poprawczym traktować jako środka represji, ze stosowania którego ustawodawca generalnie zrezygnował poza wypadkami, w których może być orzeczona kara.

Odmienne tę kwestię regulował kodeks karny z 1932 roku, a w szczególności art. 70, który dał możliwość umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym. Instytucja ta nie jest pozbawiona represji jako środka stosowanego wobec nieletnich. Już pobieżna lektura kodeksu karnego z 1932 r. skłania do refleksji, że stosowany środek orzeczono w identycznej formie jak karę pozbawienia wolności w stosunku do dorosłych. Artykuł 70 wyraźnie precyzuje: „Nieletniego (...) sąd skazuje na umieszczenie w zakładzie poprawczym”. Podobnie ujmuje tę kwestię art. 73 § 4 d.k.k., odnoszący się do zawieszenia umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym: „Jeżeli w okresie próby odwołanie zawieszenia nie nastąpiło, skazanie uważa się za niebyłe”.

Jest to więc jeszcze jeden argument, obok przytoczonych w uzasadnieniu głosowanej uchwały, że umieszczenie w zakładzie poprawczym nosiło wówczas charakter *quasi*-kary.

Obecnie, od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 26 października 1982 r. dotyczącej nieletnich, problem ten praktycznie przestał istnieć. Art. 5 ustawy wyraźnie

¹ Por. J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski: Kodeks karny — Komentarz, Warszawa 1971, s. 598—600.

² OSNKW nr 9/1977, poz. 94.

wyznacza granicę między środkami wychowawczymi i poprawczymi a karą. Ustawodawca przewidział *expressis verbis* tylko dwa wypadki, w których dopuszcza możliwość orzekania kary wobec sprawcy za dokonanie czynu karalnego przed ukończeniem 17 roku życia, a mianowicie w art. 13 i 94 ustawy.³

Zmieniona też została forma wydawanych orzeczeń, albowiem zgodnie z art. 6 ustawy sąd może orzec umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, natomiast skazuje tylko i wyłącznie wtedy, kiedy wymierza karę (art. 13 ustawy *in fine*).

Idąc dalej tym tokiem rozumowania, należy zauważyć, że same zakłady poprawcze w myśl rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 1983 r. w sprawie organizacji zasad pobytu nieletnich w zakładach poprawczych mają odmienny charakter i różnią się istotnie od poprzedniego statusu tych placówek. Już § 1 rozporządzenia akcentuje fakt, że mamy do czynienia ze „specjalną placówką wychowawczą o charakterze resocjalizacyjnym”. Z tego aktu wynikają również jasno zadania zakładów poprawczych (§ 2), w tym też w zakresie resocjalizacji (§ 3), a ponadto wyraźnie sprecyzowany został model stosowania tego środka i charakter pobytu nieletniego.

Z tego niewielkiego zestawienia przepisów jasno wynika, że nie można stosować żadnych analogii przy porównywaniu pobytu w za-

kładzie poprawczym z wykonywaniem kary pozbawienia wolności.

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden szczegół, który nie uszedł także uwagi Sądu Najwyższego. Mianowicie w myśl § 66 ust. 1 rozporządzenia dla nieletnich zde-moralizowanych w stopniu mniejszym tworzy się zakłady poprawcze prowadzące pracę wychowawczą w środowisku otwartym. Widać więc, że ustawodawca wcale nie opowiada się za wprowadzeniem nadmiernych rygorów, wręcz przeciwnie, w art. 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich zrezygnował z represji wobec nieletnich na rzecz metod, jakie są stosowane w zakładach wychowawczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Naczelną zasadą, która przyświecała ustawodawcy przy jej tworzeniu, jest dobro nieletnich.

Jednocześnie, kiedy możliwa jest resocjalizacja nieletnich w środowiskach otwartych, niezmiernie trudno byłoby wyznaczyć moment popełnienia przez podopiecznego przestępstwa z art. 256 § 1 k.k. Głosowana uchwała w pewnym sensie nawiązuje do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale z dnia 21.III.1975 r. (VI KZP 57/74),⁴ w której stwierdza się, że niezgłoszenie się skazanego do zakładu karnego albo ośrodka przystosowania społecznego po wykorzystaniu zezwolenia na czasowe ich opuszczenie, wydane go na podstawie art. 55 § 3 k.k.w. lub 59 k.k.w. albo na podstawie art. 107 § 1 i 2 k.k.w..

³ K. Grześkowiak, A. Krukowski, W. Patulski, E. Warzocha: Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich — Komentarz, Warszawa 1984, s. 70—71.

⁴ OSNKW nr 5/1975, poz. 49.

nie wyczerpuje przestępstwa określonego w art. 256 § 1 k.k.

Wprawdzie nieletni nie korzysta z instytucji przewidzianych w przepisach kodeksu karnego wykonawczego, a ustalonych w § 28 cytowanego rozporządzenia, jednakże analogia sytuacji jest aż nadto widoczna. Wreszcie trudno wobec młodego człowieka, jeszcze w pełni nie ukształtowanego, stosować drastyczniejsze środki za naruszenie dyscypliny aniżeli w stosunku do dorosłego. Zarówno możliwość przeniesienia wychowanka do zakładu

poprawczego o wzmorzonym nadzorze jak i obszerny katalog kar dyscyplinarnych przewidziany w § 30 wspomnianego rozporządzenia stanowi wystarczający arsenał środków wychowawczych, by właściwie zareagować na wypadki samowolnienia. Nie wydaje się, aby konieczna tu była dodatkowa penalizacja takiego zachowania.

Z powyższych względów głosowana uchwała Sądu Najwyższego zasługuje na pełną aprobatę.

Piotr Piszczek

Z Orzecnictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego

GŁOSA

do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego —
— Ośrodek Zamiejscowy w Poznaniu —
z dnia 2 sierpnia 1985 r.
SA-P-587/85

Teza powyższego wyroku ma brzmienie następujące:

W myśl art. 16 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. Nr 45, poz. 207) podstawę opodatkowania stanowi wartość lokalu mieszkalnego lub prawa własności do budynku mieszkalnego, będącego przedmiotem spadku albo umowy darowizny,

i od wartości prawa dziedzicznego bądź darowanego wyłącza się kwotę 900.000 zł niezależnie od ilości (liczby) spadkobierców lub obdarowanych, którzy korzystają z kwoty wyłączenia proporcjonalnie do wielkości ich udziałów w dziedziczonym bądź darowanym lokalu albo domu mieszkalnym.

W numerze 3 „Palestry” z 1986 r. opublikowana została wraz z aprobowaną glosą Andrzeja Zielonackiego wymieniona wyżej teza powyższego wyroku, zawierająca wykładnię art. 16 ust. 1 ustawy z dnia

28.VII.1983 r. o podatku od spadku i darowizn (Dz. U. Nr 45, poz. 207).

Przypomnę, że w prezentowanej sprawie chodziło o ulgę podatkową z tytułu nabycia w częściach rów-